

ASIA Käräjätuomarin ja kihlakunnansyyttäjän menettely

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastuksessa havaittiin, että Helsingin käräjäoikeuden 23.12.2016 antama tuomio nro 16/153773 (R 16/4317) oli virheellinen, kun käräjäoikeus oli lainvoimaiseksi jääneellä tuomiollaan tuominnut vastaajan muun ohella toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidosta 19.5.2014, jonka syyteoikeus oli ollut vanhentunut.

Käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan kahdesta kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, pahoinpitelystä, liikennerikkomuksesta sekä toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidosta yhteiseen kolmen kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidon tekoaika oli 19.5.2014. Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla syyteoikeus mainitusta teosta vanheni kahdessa vuodessa, eli 19.5.2016. Asiakirjoista saatavan selvityksen mukaan syyttäjä oli toimittanut haastehakemuksen käräjäoikeuteen 15.6.2016 asian tullessa tuolloin vireille käräjäoikeudessa ja haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi 25.7.2016 eli vasta sen jälkeen, kun toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapitoa koskevan syyteen nostamiselle asetettu kahden vuoden määräaika oli päättynyt.

SELVITYS

Asiassa on hankittu käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toimineen käräjätuomarin selvitys sekä asiassa syyteen nostaneen kihlakunnansyyttäjän selvitys. Helsingin käräjäoikeuden laamanni ja Helsingin syyttäjänviraston johtava kihlakunnansyyttäjä ovat antaneet asiassa lausuntonsa.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toimineen käräjätuomarin 15.8.2017 päivätyn selvityksen mukaan asiassa on tapahtunut menettelyvirhe käräjäoikeudessa. Syyteoikeuden vanhentumiseen ei ollut kiinnitetty huomiota. Syyte olisi tullut hylätä vanhentuneena. Käräjätuomarin mukaan syytekohta oli asiakokonaisuuteen suhteutettuna vähäinen ja syytekohta oli asian istuntokäsittelyssä vastaajan ja häntä avustaneen asianajajan toimesta myönnetty oikeaksi. Lisäksi käräjätuomari toteaa, että syytekohta on ollut jo vanhentunut syytteen nostamisen hetkellä.

Kihlakunnansyyttäjän 25.9.2017 päivätyn selvityksen mukaan hän oli epähuomiossa nostanut syytteen edellä kerrotuin tavoin vanhentuneesta teosta. Teko oli siis ollut vanhentunut jo ennen kuin hän toimitti haastehakemuksen käräjäoikeuteen 15.6.2016.

TUOMION PURKAMINEN

Apulaisoikeuskansleri teki 31.8.2017 korkeimmalle oikeudelle hakemuksen lainvoimaisen tuomion purkamiseksi. Korkein oikeus purki 15.6.2018 päätöksellään käräjäoikeuden 23.12.2016 antaman tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi oli luettu toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapito sekä vastaajalle tuomitun yhteisen vankeusrangaistuksen osalta. Korkein oikeus hylkäsi syytteen kyseisestä toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidosta vanhentuneena sekä oikaisi käräjäoikeuden tuomiota siten, että vastaaja tuomittiin hänen syykseen luetuista pahoinpitelystä, kahdesta kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta ja liikenne rikkomuksesta yhteiseen 80 päivän vankeusrangaistukseen.

RATKAISU

1. Käräjätuomarin menettely

Asiassa annettu Helsingin käräjäoikeuden tuomio on ollut virheellinen, kun vastaaja on tuomittu teosta, josta rikoslain 8 luvun 1 §:n mukaan ei vanhentumisen johdosta olisi saanut tuomita.

Tuomitessaan vastaajan vanhentuneesta teosta tuomioistuimien on menetellyt lainvastaisesti.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti. Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt syyteoikeuden olleen toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidon osalta vanhentunut ja todennut menetelleensä virheellisesti. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan vanhentuneesta teosta.

Nyt kyseessä olevan kaltaiset virheet voisivat tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkarikoksena. Tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistö edellyttää, että teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat.

Vähäisenä pidettävien tekojen sulkeminen tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön ulkopuolelle toteutettiin virkarikoslainsäädännön uudistamisen yhteydessä (laki 792/1989). Vähäisyyden arvioinnille ei ole lainsäädännössä tai lain esitöissä esitetty kriteerejä. Asia on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Virkarikoslainsäädännön uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että säännöksillä ei ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja sen arviointi jäisi näissä tapauksissa syyttäväviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi (HE 58/1988 vp s. 65).

Asiaa koskevassa lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 7/1989 vp s. 2) todetaan, että hallituksen esityksen mukaan vähäisenä pidettäisiin lähinnä menettelytapaan liittyviä virheitä, mutta viranomaisten tulee kuitenkin noudattaa tarkkaa harkintaa tuomioistuinmenettelyn käynnistämässä tuottamuksellisten virkarikosten takia varsinkin silloin, kun on käytettävissä muitakin seuraamusmuotoja.

Vähäisyyttä arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, miten olennaisesti tekijä on menetellyt vastoin sitä mitä edellytetään kysymyksessä olevan viran asianmukaiselta hoitamiselta ja missä määrin menettely on loukannut tai vaarantanut yksityistä etua. Oikeuskäytännössä on annettu myös merkitystä sille, miten vakavasti teko vaarantaa luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen (esimerkiksi KKO 2001:54).

Rangaistuksen tuomitseminen teosta, josta rangaistusta lain mukaan ei voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta oikeudenhoitoa kohtaan. Tällaisia virheitä on lähtökohtaisesti pidettävä luonteeltaan vakavina.

Vastaaja oli käsillä olevassa tapauksessa tuomittu muiden hänelle syyksi luettujen tekojen ohella vanhentuneesta toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapidosta yhteiseen kolmen kuukauden vankeusrangaistukseen. Kyseinen teko on ollut vanhentunut jo asian tullessa vireille kärjäoikeudessa.

Kärjäatuomarin virheestä ei ole käytettävissäni olevien tietojen mukaan aiheutunut haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia kysymyksessä olevassa rikosasiassa tuomitulle. Vastaaja oli jo tuomitsemishetkellä suorittamassa vankeusrangaistusta muista tuomioista. Ennen korkeimman oikeuden ratkaisua 15.6.2018 vastaajan oli tullut päästä ehdonalaiseen vapauteen 24.12.2019. Korkeimman oikeuden alennettua rangaistusseuraamusta vastaajan ehdonalaiseen pääsy aikais-tui ja on 17.12.2019.

Vaikka kärjäatuomarin virhe on omiaan vähentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaikka virhe on tapahtunut hänen tehtäviensä ydinalueella eli lainkäyttöratkai-sutoiminnassa, katson, että virhettä voidaan edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen pitää tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla vä-häisenä.

2. Kihlakunnansyyttäjän menettely

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 6 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudelli-sen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltäväänään olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla. Myös edellä kohdassa 1 selostettu valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentti sekä rikosten vanhentumista koskevat säännökset ovat syyttäjän menettelyn arvioinnin kannalta olennaisia.

Kihlakunnansyyttäjän antaman selvityksen mukaan hän on epähuomiossa nostanut syytteen vastaajaa vastaan vanhentuneesta teosta. Teko on vanhentunut aikana, jolloin asia on ollut syy-teharkinnassa hänellä.

Helsingin syyttäjänviraston johtava kihlakunnansyyttäjä toteaa asiasta antamassaan lausunnos-sa, että juttukokonaisuus on tullut eri aikoina syyteharkintaan. Erilaisia ja eri aikoina tapahtu-neita rikoksia koskevaa kokonaisuutta on hoitanut aiemmin toinen syyttäjä ennen kuin se jaet-tiin kihlakunnansyyttäjälle syyteharkintaan. Kihlakunnansyyttäjän työtilanne on ollut jonkin

verran ruuhkautunut, mikä osaltaan on vaikuttanut syyteharkinnan oikeassa järjestyksessä tekemisen hallinnointia.

Totean, että kihlakunnansyyttäjä on menetellyt virheellisesti syyttäjän tehtävien ydinalueella eli nostamalla asiassa syytteen teosta, jonka syyteoikeus oli vanhentunut syyteharkinnan aikana. Kihlakunnansyyttäjän olisi tullut tilanteessa huomata, että toisen vahingoittamiseen soveltuvan aineen tai esineen hallussapitoa koskeva syyteoikeus oli vanhentunut. Hänen menettelynsä on ollut omiaan edesauttamaan käräjäoikeuden virheellisen ratkaisun syntymistä ja siitä vastaajalle aiheutunutta oikeudenloukkausta. Kihlakunnansyyttäjän menettelyn virheellisyyttä voidaan pitää luonteeltaan vakavana.

Kihlakunnansyyttäjä ei kuitenkaan ole tehnyt asiassa lopullista ratkaisua, vaan tuomitsemisesta on vastannut käräjätuomari, joka viime kädessä vastaa antamansa tuomion lainmukaisuudesta. Kihlakunnansyyttäjän tekoa on näkemykseni mukaan voitu näissä olosuhteissa pitää tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettulla tavalla kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Kihlakunnansyyttäjän menettelyn virheellisyyttä on kuitenkin pidettävä siinä määrin vakavana, että annan hänelle jäljempänä tarkoitetun huomautuksen.

3. Johtopäätökset ja toimenpiteet

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Edellä kerrotuilla perusteilla annan käräjätuomarille ja kihlakunnansyyttäjälle mainitun lainkohdan mukaisen huomautuksen heidän virheellisestä menettelystään rangaistukseen tuomitsemisessa ja syytteen nostamisessa.

Pyydän saattamaan ratkaisuni käräjätuomarin ja kihlakunnansyyttäjän tietoon.

Päätös lähetetään tiedoksi Helsingin hovioikeudelle ja Valtakunnansyyttäjänvirastolle.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Henna-Riikka Välinen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL
INTERNET

etunimi.sukunimi@okv.fi
www.okv.fi